

Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020

PROJEKT

PLANU OCHRONY

ZABORSKIEGO PARKU KRAJOBRAZOWEGO

SPOTKANIE INTERESARIUSZY

PLANU OCHRONY

ZABORSKIEGO PARKU KRAJOBRAZOWEGO

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego na lata 2014 – 2020 w ramach projektu „Opracowanie projektów planów ochrony parków krajobrazowych wchodzących w skład Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych”,
Oś Priorytetowa 11: Środowisko, Działanie: 11.4 Ochrona Różnorodności Biologicznej oraz przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku

WFOŚiGW
w Gdańsku

**PROJEKT PLANU OCHRONY
ZABORSKIEGO PARKU KRAJOBRAZOWEGO**

OPERAT OCHRONY LITOSFERY

**DIAGNOZA STANU ZASOBÓW LITOSFERY I GLEB
ZABORSKIEGO PARKU KRAJOBRAZOWEGO**

Zespół autorski:
dr Wojciech Staszek

Fotografie: Wojciech Staszek
Oprac. kartograficzne: Wojciech Staszek – przy wykorzystaniu danych WMS -
geoportal.gov.pl

ZRÓŻNICOWANIE GEOMORFOLOGICZNE

NA OBSZARZE OPRACOWANIA WYRÓŻNIĆ MOŻNA KILKA JEDNOSTEK MORFOLOGICZNYCH, OKREŚLAJĄCYCH RZĘBĘ TERENU PRZEDMIOTOWEGO OBSZARU. SĄ TO:

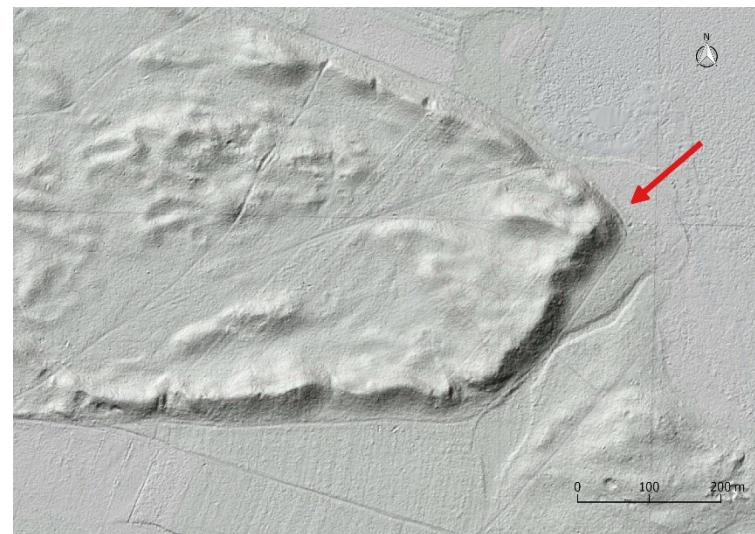
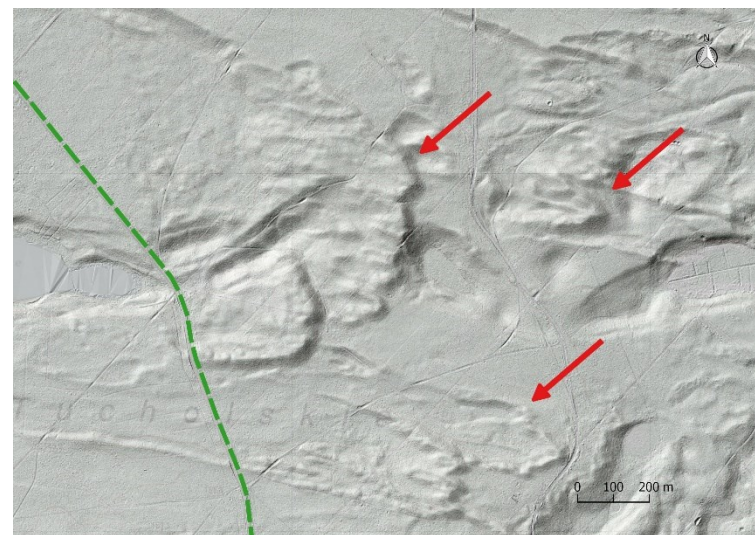
- **ROZLEGŁY I ZRÓŻNICOWANY OBSZAR SANDROWY** – ZBUDOWANY Z PIASKÓW I ŻWIRÓW FLUWIOGLACJALNYCH
- **FRAGMENTY WYSOCZYŃ MORENOWYCH Z MORENĄ CZOŁOWĄ** – POŁUDNIOWA CZĘŚĆ PARKU (WZNIESIENIA WOLNOŚĆ)

W GRANICACH TYCH JEDNOSTEK WYRÓŻNIĆ MOŻNA SZEREG FORM MORFOLOGICZNYCH WPŁYWAJĄCYCH NA LOKALNE ZRÓŻNICOWANIE TERENU:

- ZWYDMIONE FRAGMENTY POWIERZCHNI SANDRU – Z DOBRZE ZACHOWANYMI FORMAMI EOLICZNYMI (WYDMY PARABOLICZNE, NISZE DEFLACYJNE, WAŁY WYDMOWE) – GŁÓWNIIE W ZACHODNIEJ CZĘŚCI ZPK
- ZESPOŁY FORM SZCZELINOWYCH – WYSTĘPUJĄCY W REJONIE JEZIOR SOMIŃSKIEGO I KRUSZYŃSKIEGO (PEPLIN), W REJONIE LEŚNA, MOŚCISK I ANTONIEWA, A TAKŻE OZ „KRAMARSKA”;
- RYNNY SUBGLACJALNE – GŁÓWNIIE O PRZEBIEGU POŁUDNIKOWYM, WYSTĘPUJĄCE W DUŻYM ZAGĘSZCZENIU, Z NAJLEPIEJ ROZWINIĘTYMI, GŁÓWNYMI ZESPOŁAMI RYNIEN: JEZIOR WIELKIE I MAŁE GŁUCHE – DYBRZYK I KOSOBUDNO ORAZ RYNNĄ JEZIORA CHARZYKOWSKIEGO;
- DOLINY RZEK ZBRZYCY, KULAWY, MŁOSINY, BRDY, CZERWONEJ STRUGI;
- ROZLEGŁE ZAGŁĘBIENIA WYTOPISKOWE – REJON JEZIOR SOMIŃSKIEGO I KRUSZYŃSKIEGO, OKOLICE LEŚNA, ANTONIEWA I ASMUSA
- NIEWIELKIE FORMY WYTOPISKOWE ROZPROSZONE NA POWIERZCHNI SANDRU;
- RÓWNINY TORFOWE – AKUMULACJI BIOGENICZNEJ – WYSTĘPUJĄCE NA WIĘKSZEJ POWIERZCHNI W PÓŁNOCNEJ I WSCHODNIEJ CZĘŚCI PARKU (REJON PEPLINA, LEŚNA, OBSZAR MOŚCISKA – ANTONIEWO – ASMUS).

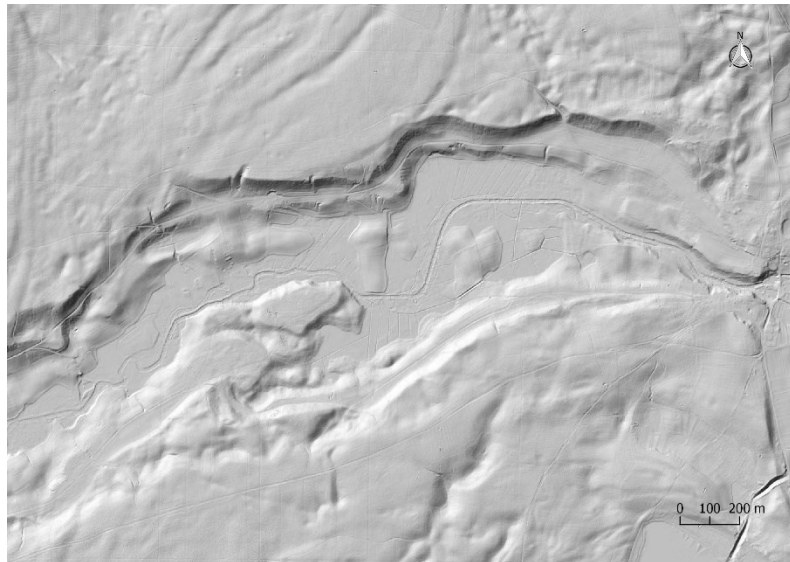
CIEKAWSZE FORMY MORFOLOGICZNE

ZWYDMIONE FRAGMENTY POWIERZCHNI SANDRU – ROZLEGŁE POLA WYDMOWE W ZACHODNIEJ CZĘŚCI OBSZARU PARKU, MIĘDZY WZNIESIENIAMI WOLNOŚĆ A DOLINĄ BRDY (NAJWIĘKSZE POLE WYDMOWE $> 10 \text{ km}^2$), NA PÓŁNOC OD DOLINY CHOCINY, A TAKŻE W REJONIE FUNKI, PRZY GRANICY Z PN BORY TUCHOLSKIE. MIEJSCAMI NAGROMADZENIA BARDZO DOBRZE ZACHOWANYCH FORM EOLICZNYCH Z WYDMAMI PARABOLICZNYMI, NISZAMI DEFLACYJNYMI I WAŁAMI WYDMOWYMI (M.IN. REJON KOPERNICY – BRZEGI JEZ. CHARZYKOWSKIEGO – WYDMA KOPERNICA).

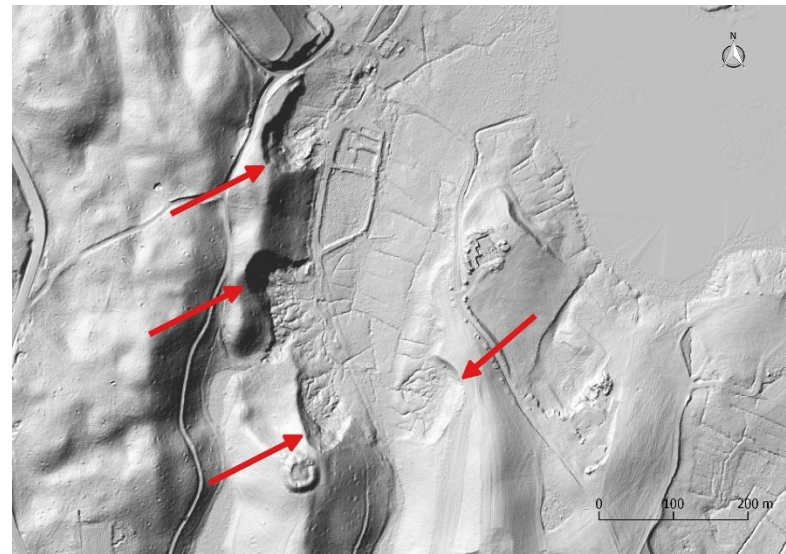
CIEKAWSZE FORMY MORFOLOGICZNE

- DOLINA ZBRZYCY MIĘDZY KASZUBĄ LEŚNĄ A MILACHOWO MŁYNEM (ZACHOWANE TERASY, OSTAŃCE EROZYJNE, FORMY AKUMULACJI KEMOWEJ)
- KOMPLEKS WZNIESIEŃ WOKÓŁ GÓRY WOLNOŚĆ W POŁUDNIOWEJ CZĘŚCI PARKU — NAJWYŻSZE WZNIESIENIA W JEGO GRANICACH;

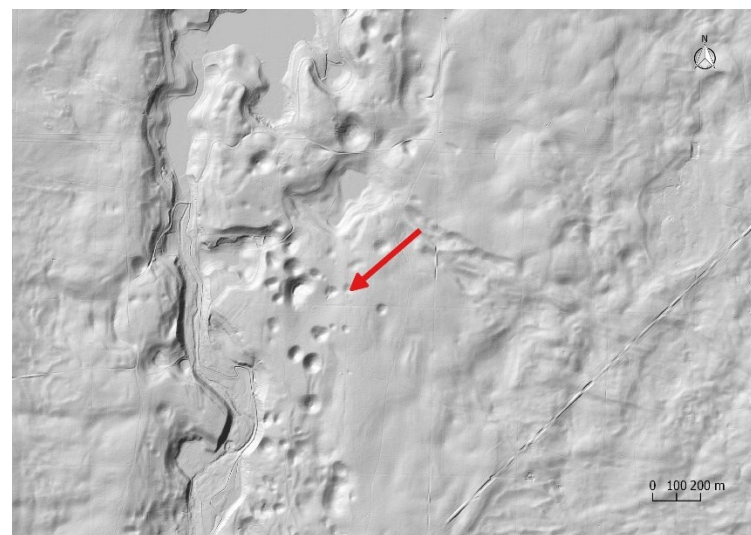
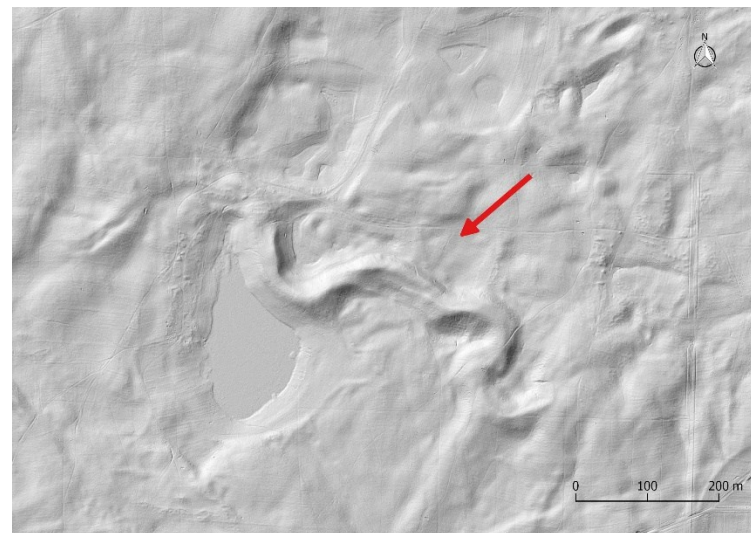
CIEKAWSZE FORMY MORFOLOGICZNE

- ŹRÓDLISKA POD WZGÓRZAMI WOLNOŚĆ — Z DOSKONALE WYKSZTAŁCONYMI, WYRAŹNIE WYRÓŻNIAJĄCYMI SIĘ MORFOLOGICZNIE NISZAMI ŹRÓDLISKOWYMI;
- FORMY ANTROPOGENICZNE - WYRÓŻNIAJĄCE SIĘ W TERENIE GRODZISKA — GÓRA ZAMKOWA ORAZ WZNIESIENIE W SĄSIEDZTWIE NISZ ŹRÓDLISKOWYCH POD WZGÓRZAMI WOLNOŚĆ, NA POŁUDNIOWO-ZACHÓD OD JEZ. CHARZYKOWSKIEGO;

CIEKAWSZE FORMY MORFOLOGICZNE

- OZ „KRAMARSKA” — FORMA AKUMULACJI SZCZELINOWEJ (OZ) ZACHOWANY W OBRĘBIE POWIERZCHNI SANDROWYCH — OK. 1,6 KM NA POŁUDNIOWY-WSCHÓD OD KRUSZYNA;
- ZESPÓŁ WYTOPISK NA WSCHÓD OD DOLINY KULAWY — INTERESUJĄCE NAGROMADZENIE FORM WYTOPISKOWYCH O WYJĄTKOWO REGULARNYCH KOLISTYCH KSZTAŁTACH, UŁOŻONYCH RÓWNOLEGLE DO PRZEBIEGU DOLINY;

DOTYCHCZASOWA OCHRONA ZASOBÓW LITOSFERY

NA TERENIE ZPK WYSTĘPUJE 7 POMNIKÓW PRZYRODY
NIEOŻYWIONEJ – 3 GŁAZY I 4 ŹRÓDŁA;

NA OBSZARZE PARKU USTANOWIONO DOTYCHCZAS 6
GEOSTANOWISK, Z CZEGO 3 OBEJMUJĄ GŁAZY OBJĘTE
OCHRONĄ POMNIKOWĄ. POZA NIMI ZA GEOSTANOWISKA
UZNANO:

- DOLINĘ KULAWY
- ODSŁONIĘCIA KREDY JEZIORNEJ W DOL. KULAWY
- KAMIENNE KRĘGI W LEŚNIE

ZŁOŻA SUROWCÓW I ICH EKSPLOATACJA

NA OBSZARZE ZPK NIE WYSTĘPUJĄ UDOKUMENTOWANE ZŁOŻA SUROWCÓW MINERALNYCH. WYDOBYCIE KRUSZYWA NATURALNEGO (PIASKI, ŻWIRY) NA POTRZEBY LOKALNE, SPOZA UDOKUMENTOWANYCH ZŁÓŻ, PROWADZONE JEST NIELEGALNIE W ROZPROSZONYCH PUNKTACH, ZAJMUJĄCYCH NIEWIELKIE POWIERZCHNIE.

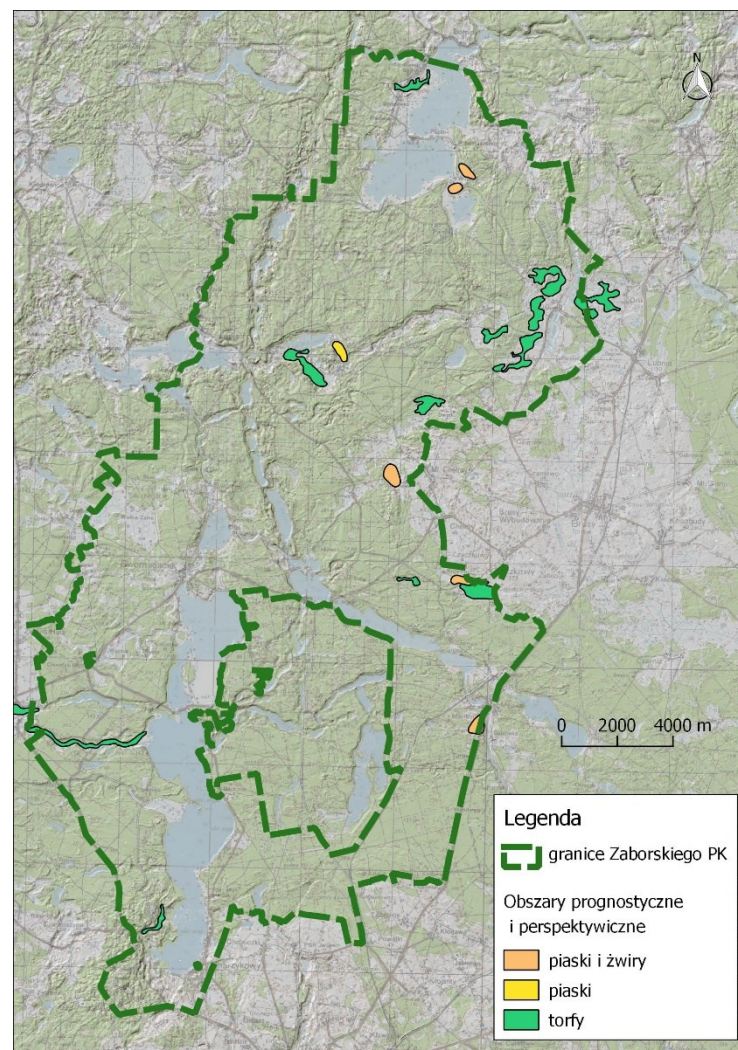
NA TERENIE ZPK ZNAJDUJE SIĘ ŁĄCZNIE 18 OBSZARÓW PROGNOSTYCZNYCH I PERSPEKTYWICZNYCH WYSTĘPOWANIA ZŁÓŻ KOPALIN. SĄ TO:

ZŁOŻA PERSPEKTYWICZNE:

- PIASKI I ŻWIRY — 5 OBSZARÓW
- PIASKI — 1 OBSZAR

ZŁOŻA PROGNOSTYCZNE:

- TORFY — 12 OBSZARÓW.

ANTROPOGENICZNE PRZEKSZTAŁCENIA LITOSFERY

NA TERENIE ZPK NASTĘPUJĄCE GŁÓWNE TYPY PRZEKSZTAŁCEŃ LITOSFERY:

- WYROBISKA KOPALIN (GŁÓWNIPIE PIASKU I ŻWIRU) — ELEMENTY POWIERZCHNIOWE, ZAJMUJĄCE NIEWIELKIE OBSZARY — W TYM NIELICZNE OKRESOWO UŻYTKOWANE NA POTRZEBY LOKALNE;
- PRZEKSZTAŁCENIA ZWIĄZANE Z ZABUDOWĄ TERENU — WYSTĘPUJĄCE POWSZECHNIE NA OBSZARACH OSADNICZYCH;
- WYKOPY I NASYPY TOWARZYSZĄCE DROGOM — ELEMENTY LINIOWE WPROWADZONE W TRAKCIE BUDOWY DRÓG;
- NASYPY, OBWAŁOWANIA I KOPCE — ZWIĄZANE Z HISTORYCZNĄ DZIAŁALNOŚCIĄ CZŁOWIEKA — BUDOWĄ GRODZISK I CMENTARZYSK KURHANOWYCH
- INNE PRZEKSZTAŁCENIA — BUDOWA SZTUCZNYCH KANAŁÓW, GROBLI, STAWÓW.

OGÓŁEM ZAREJESTROWANO 34 WYROBISKA KOPALIN (W WIĘKSZOŚCI NIEAKTYWNE) O POWIERZCHNI OGÓŁEM OK. 7,6 HA. POWIERZCHNIA OKRESOWO AKTYWNYCH (UŻYTKOWANYCH) TERENÓW EKSPLOATACJI WYNOŚI OK. 2,5 HA. NAJWIĘKSZE POWIERZCHNIOWO OKRESOWO AKTYWNE WYROBISKO ODNOTOWANO W REJONIE M. CZYCKOWY (PRZY WSCHODNIEJ GRANICY ZPK)

NALEŻY ZAZNACZYĆ, ŻE PROWADZENIE EKSPLOATACJI KOPALIN W GRANICACH PARKU STANOWI NARUSZENIE ZAKAZÓW OKREŚLONYCH W § 3 PKT 4 I 5 UCHWAŁY NR 145/VII/11 SEJMIKU WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO Z DNIA 27 KWIETNIA 2011 R. W SPRAWIE WDZIEDZKIEGO PARKU KRAJOBRAZOWEGO.

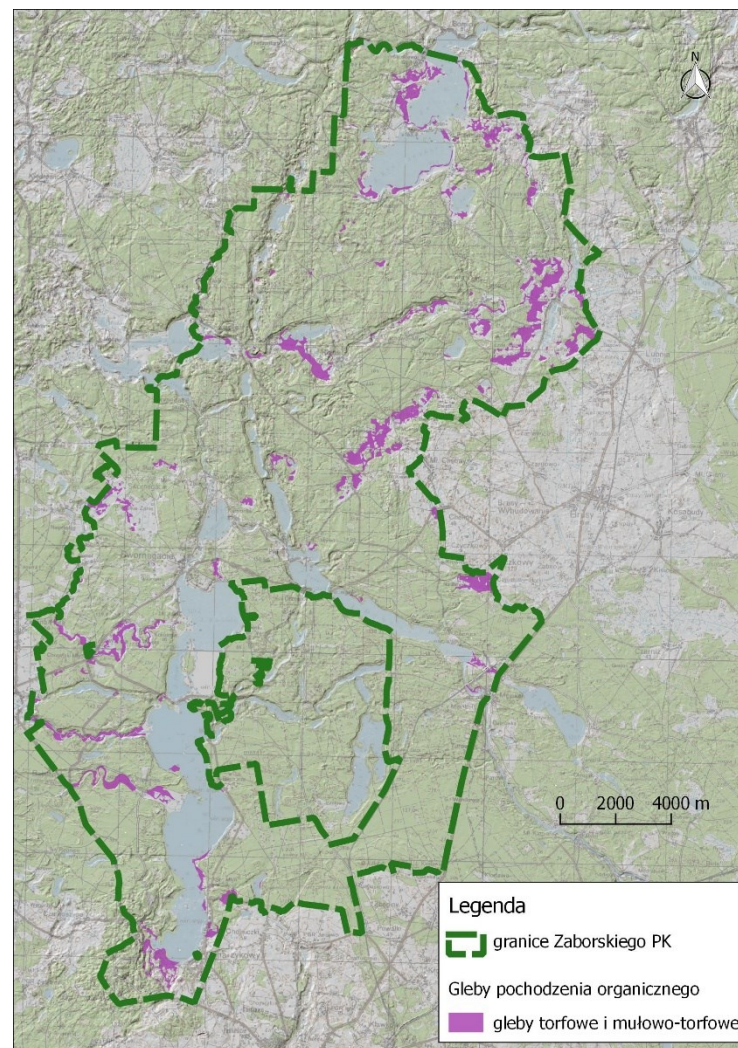
GLEBY

NA OBSZARZE ZPK DOMINUJĄ GLEBY LEŚNE – ZE ZDECYDOWANĄ DOMINACJĄ GLEB BIELICOWYCH I SUBDOMINACJĄ GLEB RDZAWYCH, WYTWORZONYCH Z PIASKÓW I ŻWIRÓW WODNOŁODOWCOWYCH (92,5% OGÓŁU GLEB LEŚNYCH).

WŚRÓD GRUNTÓW ROLNYCH WYSTĘPUJĄCYCH NA TERENIE PARKU GLEBY O WYSOKIEJ PRODUKTYWNOŚCI ZALICZANE DO KLAS BONITACYJNYCH I-III WYSTĘPUJĄ NA ZNIKOMYCH POWIERZCHNIACH (REJON LEŚNA I WOLNOŚCI).

POWIERZCHNIA GLEB POCHODZENIA ORGANICZNEGO WŚRÓD GRUNTÓW ROLNYCH NA TERENIE PARKU WYNOSI OK. 16% OGÓŁU POWIERZCHNI GRUNTÓW ROLNYCH.

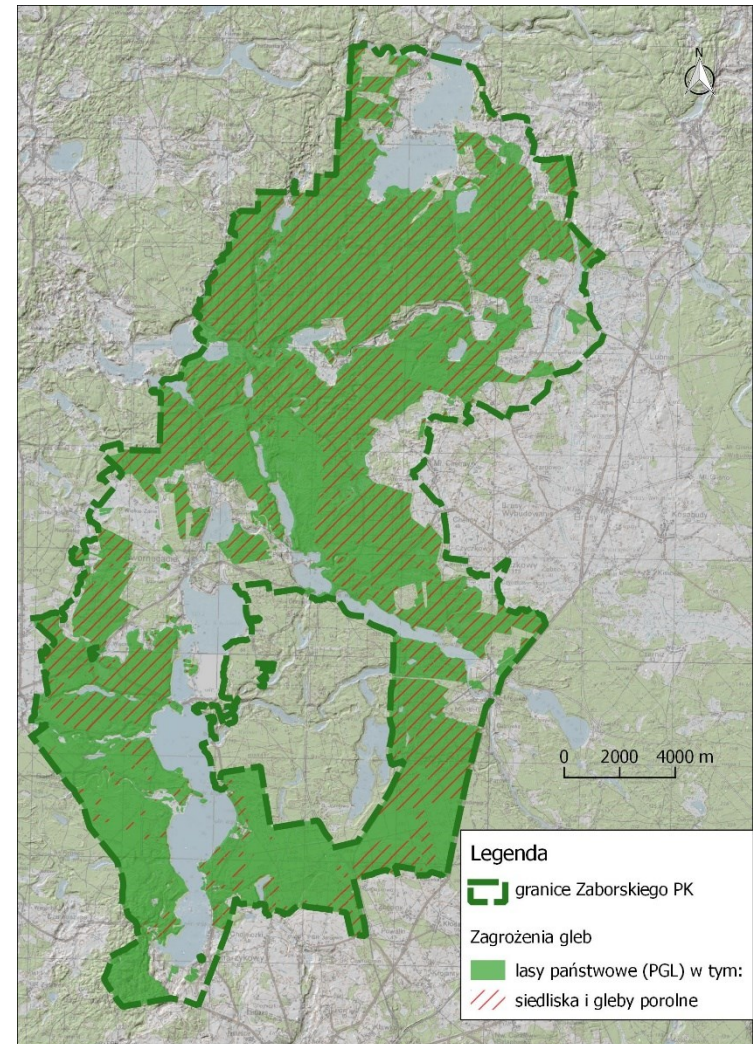
NA OBSZARZE ZPK WYSTĘPUJE UNIKATOWE STANOWISKO RĘDZIN POJEZIORNYCH – WYSTĘPUJĄCE W DOLINIE KULAWY (UZNANE ZA GEOSTANOWISKO – UJĘTE JAKO PUNKT NA ŚCIEŻCE DYDAKTYCZNEJ). NIE STWIERDZONO WYSTĘPOWANIA INNYCH STANOWISK GLEB O WZORCOWO ZACHOWANYCH BUDOWIE MORFOLOGICZNEJ I WŁAŚCIWOŚCIACH, KTÓRE PREDYSPONOWAŁYBY JE DO OBJĘCIA OCHRONĄ DLA POTRZEB NAUKOWO-DYDAKTYCZNYCH

ZAGROŻENIA GLEB

DO NAJWAŻNIEJSZYCH ŹRÓDEŁ PRZEKSZTAŁCEŃ GLEB NA TERENIE ZPK NALEŻY ZALICZYĆ:

- PRZEZNACZANIE GRUNTÓW POD ZABUDOWĘ (W TYM OBIEKTY REKREACYJNE) POWODUJĄCE BEZPOŚREDNIE FIZYCZNE NISZCZENIE POKRYWY GLEBOWEJ ORAZ PRZEKSZTAŁCANIE GLEB NA TERENACH TOWARZYSZĄCYCH ZABUDOWIE W GLEBY POCHODZENIA ANTROPOGENICZNEGO (URBISOLE, LOKALNIE TAKŻE HORTIZOLE);
- ODKRYWKOWA EKSPLOATACJA SUROWCÓW MINERALNYCH, POWODUJĄCA BEZPOŚREDNIE NISZCZENIE GLEB;
- EROZJA WODNA I WIETRZNA GLEB;
- ZACHODZĄCE W PRZESZŁOŚĆ ZMIANY UŻYTKOWANIA GRUNTÓW — OBECNOŚĆ NA TERENACH LEŚNYCH GLEB POROLNYCH O ODMIENNYCH CECHACH MORFOLOGICZNYCH I FIZYKOCHEMICZNYCH. PROBLEM TEN DOTYCZY CO NAJMNIEJ 70% POWIERZCHNI LEŚNEJ W GRANICACH ZPK.

WSTĘPNE WNIOSKI DO OPERATU GENERALNEGO

PODSTAWĄ OCHRONY LITOSFERY I GLEB NA OBSZARZE ZABORSKIEGO PK POWINNY BYĆ NASTĘPUJĄCE DZIAŁANIA:

1. OGRANICZENIE DZIAŁALNOŚCI INWESTYCYJNEJ – GŁÓWNIIE ROZPRASZANIA I NIEKONTROLOWANEGO ROZWOJU ZABUDOWY (W TYM OBIEKTÓW BEZ POZWOLENIA NA BUDOWĘ) NA POWIERZCHNI INTERESUJĄCYCH I EKSPONOWANYCH FORM MORFOLOGICZNYCH;
2. STWORZENIE INDYWIDUALNYCH FORM OCHRONY DLA WSKAZANYCH NAJCENNIJSZYCH POD WZGLĘDEM GEOMORFOLOGICZNYM TERENÓW PARKU (ŹRÓDLISKA POD WZGÓRZAMI WOLNOŚĆ, ŹRÓDLISKA NAD JEZ. MILACHOWO – 4 ŹRÓDŁA Z NISZAMI, POTENCJALNIE ODCINEK DOLINY ZBRZYCY – KASZUBA LEŚNA – MILACHOWO MŁYN – ZESPÓŁ PRZYRODNICZO KRAJOBRAZOWY (DO DYSKUSJI Z AUTORAMI POZOSTAŁYCH OPERATÓW I DYREKCJĄ ZPK)).
3. UPOWSZECHNIENIE WARTOŚCI GEOMORFOLOGICZNYCH I GEOLOGICZNYCH PARKU POPRZECZ WYKORZYSTANIE EDUKACYJNE I TURYSTYCZNE WSKAZANYCH W OPRACOWANIU OBIEKTÓW (POTENCJALNE GEOSTANOWISKA.
4. KONTROLA I WYELIMINOWANIA NIELEGALNEJ EKSPLOATACJI KOPALIN NA TERENIE PARKU ORAZ RACJONALNA REKULTYWACJA TERENÓW POEKSPLOATACYJNYCH;
5. OCHRONA GRUNTÓW POCHODZENIA ORGANICZNEGO;
6. WYELIMINOWANIE Z DZIAŁAŃ INWESTYCYJNYCH (ZABUDOWA, INFRASTRUKTURA) TERENÓW O DUŻYM NACHYLENIU, NARAŻONYCH NA EROZJĘ (POZA OBSZAREM LEŚNYM BARDZO NIEWIELKIE POWIERZCHNIE).
7. PROWADZENIE ODPOWIEDNIEJ GOSPODARKI LEŚNEJ NA SIEDLISKACH POROLNYCH – POZWALAJĄCEJ NA ODBUDOWĘ GLEB O WŁASNOŚCIACH TYPOWYCH DLA EKOSYSTEMÓW LEŚNYCH.

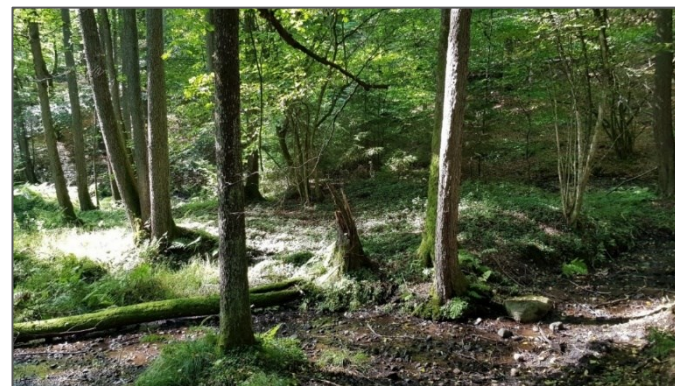
WSKAZANIA OBIEKTÓW O SZCZEGÓLNYCH WALORACH – DO WYKORZYSTANIA TURYSTYCZNEGO I EDUKACYJNEGO

DO OBIEKTÓW, KTÓRE POWINNY ZOSTAĆ ROZWAŻONE DO WYKORZYSTANIA TURYSTYCZNEGO I EDUKACYJNEGO (PO ANALIZIE W KOLEJNYM ETAPIE PRAC – KONCEPCJI PLANU OCHRONY) NALEŻY ZALICZYĆ:

- 1) ZESPÓŁ FORM WYDMOWYCH W REJONIE KOPERNICY Z BARDZO DOBRZE ZACHOWANĄ WYDMĄ PARABOLICZNĄ;
- 2) ŹRÓDLISKA POD WZGÓRZAMI WOLNOŚĆ – Z DOSKONALE WYKSZTAŁCONYMI, WYRAŹNIE WYRÓŻNIAJĄCYMI SIĘ MORFOLOGICZNIE NISZAMI ŹRÓDLISKOWYMI;
- 3) ZESPÓŁ WYTOPISK NA WSCHÓD OD DOLINY KULAWY – INTERESUJĄCE NAGROMADZENIE FORM WYTOPISKOWYCH O WYJĄTKOWO REGULARNYCH KOLISTYCH KSZTAŁTACH, UŁOŻONYCH RÓWNOLEGLE DO PRZEBIEGU DOLINY;
- 4) KOMPLEKS WZNIESIEŃ WOKÓŁ GÓRY WOLNOŚĆ W POŁUDNIOWEJ CZĘŚCI PARKU – NAJWYŻSZE WZNIESIENIA W JEGO GRANICACH;
- 5) WYRÓŻNIAJĄCE SIĘ W TERENIE GRODZISKA – GÓRA ZAMKOWA ORAZ WZNIESIENIE W SĄSIEDZTWIE NISZ ŹRÓDLISKOWYCH POD WZGÓRZAMI WOLNOŚĆ, NA POŁUDNIOWY-ZACHÓD OD JEZ. CHARZYKOWSKIEGO;
- 6) DOLINA ZBRZYCY NA ODCINKU MIĘDZY KASZUBĄ LEŚNĄ A MILACHOWO MŁYNEM;
- 7) OZ „KRAMARSKA” – FORMA AKUMULACJI SZCZELINOWEJ (OZ) ZACHOWANY W OBRĘBIE POWIERZCHNI SANDROWYCH – OK. 1,6 KM NA POŁUDNIOWY-WSCHÓD OD KRUSZYNA.

WSKAZANIA OBIEKTÓW O SZCZEGÓLNYCH WALORACH – DO WYKORZYSTANIA TURYSTYCZNEGO I EDUKACYJNEGO

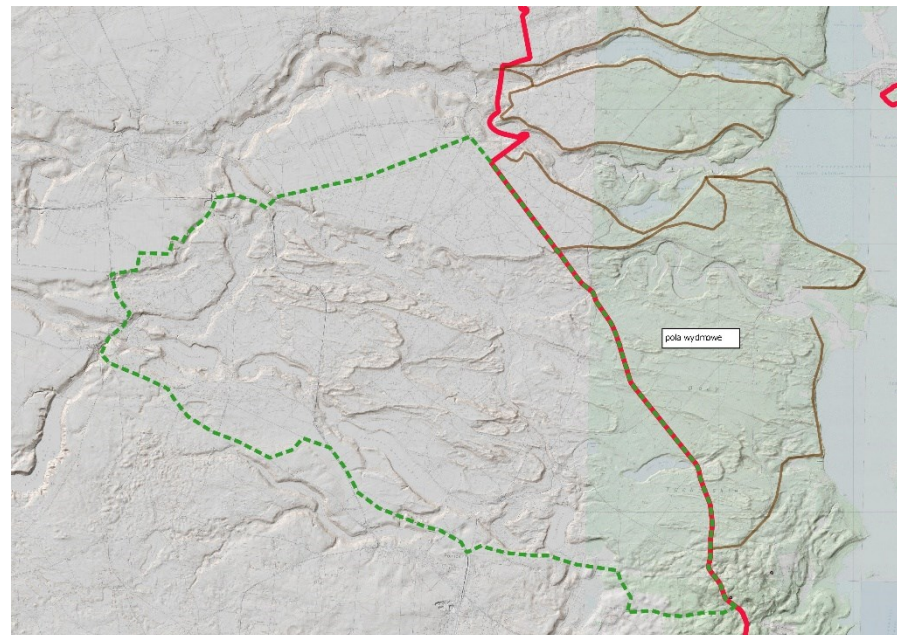
WYMIENIONE WYŻEJ OBIEKTY MOGĄ BYĆ WSKAZANE JAKO POTENCJALNE GEOSTANOWISKA I STANOWIĆ OBIEKTY O WALORACH POZNAWCZYCH, EDUKACYJNYCH. MOŻLIWOŚCI ICH WYKORZYSTANIA TURYSTYCZNEGO I EDUKACYJNEGO WRAZ Z OKREŚLENIEM KIERUNKÓW I WSKAZAŃ DO ZAGOSPODAROWANIA ZOSTANĄ WSKAZANE NA KOLEJNYM ETAPIE PRAC, PO KOMPLEKSOWYM ROZPATRZENIU KONCEPCJI ZAGOSPODAROWANIA TERENU PARKU, W POWIĄZANIU Z POZOSTAŁYMI WALORAMI ŚRODOWISKA I OGRANICZENIAMI W JEGO WYKORZYSTANIU.

WSTĘPNE WNIOSKI DO OPERATU GENERALNEGO - ERRATA

BIORĄC POD UWAGĘ SPÓJNOŚĆ FORM MORFOLOGICZNYCH, BARDZO DOBY STAN ZACHOWANIA I CZYTELNOŚĆ FORM WYDMOWYCH NA ZACHÓD OD AKTUALNYCH GRANIC ZPK WSKAZANIEM DO ROZWAŻENIA JEST:

1. ROZSZERZENIE GRANIC ZPK W CZĘŚCI ZACHODNIEJ O KOMPLEKS WYDMOWO-LEŚNY W OBSZARZE :
CIECHOLEWY – PIASZCZYCA – POLNICA – CZARNOSZYCE (KOSZTEM OCHK OKOLICE JEZIOR KRĘPSKO I SZCZYTNO).
2. ROZSZERZENIE GRANIC ZPK W CZĘŚCI PÓŁNOCNEJ O OBSZAR MISY JEZIORA SOMIŃSKIEGO (POSTULAT ZGŁASZANY W RAMACH OPERATU W POPRZEDNIEJ EDYCJI PLANU OCHRONY)

PROPOZYCJA ROZSZERZENIA GRANIC PARKU W KIERUNKU ZACHODNIM (PKT 1 ZESTAWIENIA OBOK) – OBEJMUJĄCA ZWARTY OBSZAR POŁA WYDMOWEGO. PROPONOWANA GRANICA – ZIELONA PRZERYWANA LINIA